

Socialtjänsten mer angelägen än någonsin

Ett gammalt talesätt säger att om framtiden skall man inte sia. De flesta av oss är nog beredda att hålla med om det. Men framtiden, det oförutsägbara, har alltid fascinerat människan. Och det är kanske inte så underligt för i framtiden ligger vår fortsatta existens. Alla människor torde någon gång fundera över framtida dagar. Det är nog få som vågar följa uppmaningen "lev för stunden", de flesta bekymrar sig för morgondagen.

När en aktivitet, en företeelse i samhället är på väg att kulminera är det förnuftigt att söka vetskap om vad som komma skall, vilka alternativ som kan vara avlösare. När man står vid ett viktigt vägval är det angeläget att man orienterar sig om framtiden.

De som var något så när initierade i socialpolitiska frågor hade redan i mitten av 1960-talet klart för sig att socialvården inom en nära tid skulle tjänat ut och att den rimligen måste avlösas av en annan företeelse av samma art, men med mer tidsenligt innehåll. Inte minst de tankegångar som togs upp vid Föreningen Sveriges Socialchefer studiedagar i Sundsvall 1967 vittnade om detta. I december samma år tillsattes socialutredningen som fick i uppgift att företa en genomgripande utredning av samhällets socialvård samt framlägga förslag till reformering av den sociala vårdlagstiftningen. SU:s tillkomst var ett klart bevis på att man även inom regering och riksdag anslöt sig till tankegångarna att det var nödvändigt med en reformering av den sociala vårdlagstiftningen. Ytterligare en bekräftelse härpå var det tiopunktsprogram som socialminister Sven Aspling presenterade vid Föreningen Sveriges Socialchefer konferens i Ronneby 1971.

Framtiden utvecklas ur det förflutna och den skall ses i perspektiv av gången tid. Troligen är det

endast ett fåtal företeelser som man med någorlunda säkerhet kan förutsäga. Men vissa sociala företeelser genomgår en utveckling, som man åtminstone i stora drag kan förutsäga. Av erfarenhet från gångna tiders handlingsmönster sökte vi urskilja konturerna på den framtida sociala vårdlagstiftningen. Det är inte ovanligt att människor tolkar, fogar samman och söker efter mening och sammanhang i sin omvärld. Vi sökte med utgångspunkt från dels den utveckling vi var inne i, dels vissa iakttagbara trender tolka det framtida skeendet, samt den roll och betydelse den nya sociala vårdlagstiftningen skulle få. I och för sig så låg det knappast något anmärkningsvärt i detta. Vi levde i ett dynamiskt samhälle, som kännetecknades av snabba och genomgripande förändringar och där de sociala vårdlagarna kändes föråldrade. Vad var då mer naturligt än att önska sig mer tidsmässiga instrument?

Tiden gick och 1974 kom SU:s principbetänkande "Socialvården – Mål och medel" samt 1977 slutbetänkandet "Socialtjänst och socialförsäkringstillägg". I juni 1979 lämnade regeringen ifrån sig propositionen om socialtjänsten till riksdagen. Efter 13 års utredande antog riksdagen den 3 juni 1980 en ny social vårdlag benämnd socialtjänstlag samt lag med särskilda bestämmelser om vården av de unga, LVU, med ikraftträdande den 1 januari 1982. Hade vi nu nått målet och fått det rätta instrumentet för att kunna arbeta tidsenligt?

När jag härom dagen lyssnade till trubaduren Alf Hambe, som framförde sin visa om Vilse Per kom jag osökt att fundera över de slingriga stigar som socialtjänstreformen varit ute på under de senaste åren.

Hambe säger: "Och Vilse Per skådar igenom sitt slott
i varje vrå
och undren blir trolltyg som krymper
till smått,
i salar grå".

Värdet i de framsteg som vunnits genom den välfärdspolitik, som förts sedan mitten av 1930-talet kan ingen bestrida. Men samhället har ändrat karaktär och inte minst produktionsförhållandena och dess effekter har aktualiserat ett nödvändigt uppbrott från en för länge sedan föråldrad socialvårdslagstiftning.

I och med socialtjänstlagens ikraftträdande den 1 januari 1982 upphör nuvarande vårdlagar inom social-, barna- och ungdoms- samt nykterhetsvård. Med socialtjänstlagen skall vi bli i besittning av nya målsättningar och riktlinjer samt ett nytt synsätt, en ny människosyn. Det har sagts att utan höjda ambitioner blir socialtjänstreformen en papperstiger.

I ett häfte som kommunförbundet arbetat fram för att användas i utbildning och information inför socialtjänstreformens genomförande står följande att läsa. "Socialtjänstreformen träder i kraft den 1 januari 1982. Den nya lagstiftningen innehåller inte så stora förändringar som socialutredningen en gång föreslog i sitt slutbetänkande. Socialutskottet uttalade därtill inför riksdagens beslut om socialtjänstreformen att 'utvecklingen inom socialtjänsten måste anpassas till de samhällsekonomiska förutsättningarna. Även i ett mera långsiktigt tidsperspektiv kommer vunna praktiska erfarenheter och varierande lokala förutsättningar att nödvändiggöra en successiv utveckling och anpassning av socialtjänsten. Detta innebär att socialtjänstens nya funktioner och arbetssätt måste utvecklas successivt med hänsyn bl a till vad som är praktiskt möjligt och rimligt' (Socialutskottets betänkande SoU 1979/80:44). Till detta kommer att lagen på en lång rad punkter enligt riksdagens beslut kommer att kompletteras med föreskrifter och anvisningar av olika slag. En del viktiga frågor har också hänskjutits till fortsatt utredning".

Socialtjänstlagen är en ramlag. Lagens betydelse kommer att vara klart avhängig dels tillämpningen,

dels vilka resurser den förses med såväl ekonomiskt som personellt.

Sverige är inne i en ekonomisk kris. Sedan något år har vi kris i den privata sektorn och för närvarande håller vi på att skapa kris i den offentliga sektorn. Milton Friedmans anda svävar över oss och hans recept tillämpas allt flitigare med resultat att det blir bara värre för varje dag. Det finns skäl som talar för att den svenska ekonomin under lång tid kommer att präglas av knapphet. I det läget säger kommunförbundets chef: "Nu måste kommunförbundet lägga om stil. Vi får hjälpa kommunerna att sätta sig över lagar och föreskrifter". I Kommunaktuellt nr 7/1981 står att läsa "Kommunerna får helt enkelt sätta sig över gällande lagar och föreskrifter för att hålla kraven på ekonomin, hävdar Sven Järdler. Det här är en fråga om demokrati, menar han". För någon vecka sedan talades det om att socialtjänstreformen borde skjutas upp på obestämd tid.

I tider av ekonomiska kriser så är det de utsatta, svaga grupperna som drabbas hårdast. Nog torde väl frågan om att skydda dessa grupper vara en angelägen sak för en hyggligt fungerande demokrati! Man får verkligen hoppas att kommunförbundet inte stöder försök att sätta sig över socialtjänstlagen. Det är illa nog ändå.

Låt oss hysa förhoppning om att socialtjänstreformen inte kommer att bestå av stora ord men små resurser. I dagens Sverige behövs det en väl fungerande socialtjänst.

"Till Soria Moria våldiga slott kom Vilse Per och trollen blev döda,
då syntes det gott att vara där" (Alf Hambe).